

॥ चिन्तामणि ॥

नियुत् तिलकना केशनी दीवगीरीना

हैवाल.

रथनार तथा अपावी प्रसिद्ध करनार.

शा, परमाणुदृष्टा नथुभाई

पुस्तकालय—नदुरभार

होइरो.

तिलक आभा देशना, रहे लावने बाण;
मो तिलक सपअयेथी. पाल. लाल. जेहाल.
केह तिलक करवा थकी, ककज्यो ह्रींहुस्थान;
हुडताजो पाजे हिंदमां हिंदुं मुशवमान.

अमहावाद.

मनहर प्रीन्टींग प्रेसमां छपी.

कीमत ३ ०—०—६

ગુજરાત વિધાપીઠ ગ્રંથાલય
સત્ર મંચાદ
ગુજરાતી કાપીરાઈટ-સંગ્રહ

૬-૧૬

૨૨૪૫

गूजरात विद्यापीठ ग्रंथालय

[गजरात कमीशनिट विभाग]

अनुक्रमांक २२४५ वर्गिक

मुम्तकानुं नाह लि. ५३७। ३२५७।
६२५०१४७। २५। ५५

विषय

५३७

॥ વંદેમાતરમ ॥

શ્રીયુત તિલકના કેશની દીલગીરીનો

હેવાલ

૨૨૪

લલિત છંદ

અરર ઓ પ્રભુ હિંદને વિષે, પ્રગટ તેં કરી હોળીચો દીસે.
કુલ સુલાખતું ખીલતુ હરી, અરર કેદશું તીલક કેશરી. ૧
તિલક હિંદનું પુખ્ત જે હતું, અતિજ કુટકું તેજ શોભતું.
સુધડતા અતિ જેહમાં ભરી, અરર કેદશું તિલક કેશરી. ૨
મધુર વાણીને કંકડો કીલા, ભમર જેહના ખુબ તોખીલા.
વરસ છોયની કેદ છે ખરી, અરર કેદશું તિલક કેશરી. ૩
સદગુણી ઘણાને દયાળુરે, દિન જનો તણા છે મથોળુરે.
પરમ કષ્ટ છે તે ગયે હરી, અરર કેદ શું તિલક કેશરી. ૪
અતિજ મહેનતે હિંદને જડ્યું, પલક એકમાં તે ફસી પડ્યું.
વહી ગઈ બધી સર્વ ચાકરી, અરર કેદ શું તિલક કેશરી. ૫
અરર ઓ પ્રભુ પ્રાણનાથરે, જગત વંદે સૌ ભેડી હાથરે.
જરૂર હામરે નાહી માહરી, અરર કેદ શું તિલક કેશરી. ૬
મુંબઈ શહેરમાં બધુકો ફસી. તિલક પાછળે બહું ગયા મસી.

તદપી રાજે આ દાદના ધરી, અરર કેદ શું તિલક કેશરી. ૭
 જનમ જીવતા શી રીતે જશે, સુજ ન પડે ઇશ એ દીશે.
 અરજ અમને આંસુથી ભરી, અરર કેદ શું તિલક કેશરી ૮
 રા. રા. ગંગાધર તિલકના દેશપાર થવાથી

શોકની કવિતા.

રાગ-હીચનો.

હાય હિંદનો હોરો તિલક ચાલતો થયો.
 ચાલતો થયો તે કાળે પાણીએ ગયો. ૧
 એણે કામતો અનેક પ્રજા હીતના કર્યા.
 જેણે જગતમાં ભંડાર કીરતી તણા ભર્યા.
 સ્વદેશ અભીમાનથી અપરાધી તે કર્યા. ૨
 દુનીઆમાં સ્વાર્થ માટે સહુ માનવી તણાઈ.
 વોણુ સ્વાર્થમાં પુરૂશ વીર કેઈ અથડાઈ.
 એવો વીર રતન આજ દુર દેશથીજ બાઈ. ૩
 આજ શોકની છાયા છવાઈ દીસે ઠાર ઠાર.
 નહીં નુરવાન દીસતા નજર નર નાર. ૪
 મુંબઈ શેરમાં થયો છે આજે મોટો હાહાકાર
 બેઠા ધાર્મિક ગ્રહસ્થ આજ શોકને ધરી
 છોડી વણજને વેપાર પેઢી બંધતો કરી ૫

પરમાણુદ કહે દયા છેક છેડી તે હરી.

મનહર છંદ.

તીલક તીલકે હવે કેદમાંહો કીધો વાસ
તે હુઃખ છેડીને શા વડેજ સુખ ધાવું
હિંદ હીરો હૈયા કેરો મનુષ્યોનો કેદ થયો
ઘણું ઘણું હુઃખ તેતો કેમ કરી ટાળવું ૧
દેશ તંણી દાઝ બાણનાર દેશી ભક્ત અયે
કહો દેશ ગુજરાન શી રીતે નિભાવવું
સુણો સર્વ દેશી લોકો તિલક જે લખાને ગયે
નુરશુર હિંદ તણું ગયુ હુઃખ ધારવું. ૨

માલિનિ છંદ.

તીલક તીલક કરતાં માનવી કષ્ટ પામ્યાં
વિપ્રિત કુલ્ય જોઇને સુખડાં સર્વે વામ્યાં
નિશદીન હુઃખ બાંધું, ખંધવે પાર કીધો
પ્રભુ પદમન લાવે દંડ બાંધેજ દીધો. ૧
રટી રટી રટી રામા સોક સોકો ધરે છે
શરણુ શરણુ તારે પાર્થના સહુ કરે છે
નથિ નથિ મળવાના હિંદને શુભ ક્રમે

શ્રી યુત બાળગંગાધર તિલક મહારાજ પ્રાતુસ
કાળમાં ઉઠી પોતાનું નિત્ય કર્મ તેનું ઉદાહરણ.

મુદાણા છંદ.

ઉઠી પ્રભાતમાં દંત ધાવન કરી, મુખ પખાળીને સ્નાન કરતા.;
દાન દયા વળી આપ મન ધારીને, નેક શમુતિઓ યાદ કરતા. ૧
શીવ રમરણ કરી ધ્યાન હરોનું ધરી, વસ ધારણ કરી આપ જોતા
જગત દુઃખ ટાળવા ધર્મ સંભાળવા હિંદની વારે તો આપ ધાતા;

રાગ મરશીયા.

હાય વોયરે મુંબાઈમાં શોક છે અપાર.

મુંબાઈમાં શોક છે અપાર.

સુણી વાત ચાલે અસર ધારે.

હાય.

જે હિંદ તણા હતો હીરો સ્વદેશી બંધુઓનો વીરો.

હિંદ પ્રભા માટેજ અધીરો

હાય.

નહોતું કર્યું પૈસા માટે કામેનીજ દેશ મુખ જોવાની હામે

પ્રભા માટે જોડ્યા મુખ ધામેરે

હાય.

અશાડ વદી નેમી બુધવારે. રાત્રી નવ વાગ્યાના સુબારે
 વીર તીલક કર્યો દેશ પારે હાય.
 ઘણી આશા હતી દીલમાં. તેનો અંશ મલ્યો નહી કાંઈ
 દેશવટો સુણી ઉઠી લાઇરે. હાંય.
 પ્રજા તારી સહુ જય બોલે. નહી હીંદમાં થીલકની તોલે
 આજ દુખી પ્રજા સહુ ડોલેરે. હાય.
 થાયો તીલકનો સદા. જયકારે. એવી આશીશ આપે
 નરનારે. પરમાણુદ સાહે કીરતારે. હાય.

રાગ વૈદરભીનો.

કીસમતે ક્રોધ જણાવીઓ. કરચું રતનનું હર્ષ,
 તીલક આખા હિંદનો, તોડી નાખ્યો ધર્ષ કીસમતે ક્રોધ જણાવીઓ
 બાળજાંધર નામ છે, પોતે તીલક મહારાજ;
 દેશની સેવા બળવતાં, પડ્યા કેદમાં આજ, કીસમતે ક્રોધ જણાવીઓ
 સન ઓગણીસે આઠમા, તારીખ તેવીશ જાણ;
 દશમને બુધવાર છે, બુઝ્યો રાજ પ્રમાણુ કીસમતે ક્રોધ જણાવીઓ
 રાતના નવ વાગ્યા પછી જડજે દરમાબચું જાણ;
 છ વર્ષ દેશ નિકાલ છે હજાર દંઠ પ્રમાણ.

કીસમતે ક્રોધ જણાવીઓ ૪

મિત્રો સૌ કાંત્રેસના અતિ દિલગીર થાય.

દેશ વિદેશના રાજવી. સુણતાં કાંપે કાચ.

કીસમતે કોધ જણાવીઓ. ૫

જુગતીથી પાછળ કાઢીઓ, મોહર ગાડીમાં ચાર.

કોઈને ખબર પડી નહિ. સ્પેશીઅલ ગાડી તૈયાર.

કીસમતે કોધ જણાવીઓ. ૬

સૌ કહે છે સાબરમતિ છે, જેલ અંદર જાણ;

જડજ સાહેબે મોકલાવીઆ, ખરૂં એ છે પ્રમાણ;

કીસમતે કોધ જણાવીઓ ૭

એક તીલકને કારણે, કેવાં જુગતીનાં કામ;

વાહ વાહરે ખુબી રાજની, કહે છે પરમાણુદાશ.

કીસમતે કોધ જણાવીઓ ૮

રૈયતના તરફની દીવગીરીનો વિલાપ એ રાગ,
મહાતમનો.

પાણીમે ધુમચા મચાયા એ રાગ.

જુઓ રૈયત રૂવે હિંદુસ્તાનની,

રીઓય હાયરે રઘયત રૂવે હિંદુસ્તાનની;

દેશ વિદેશ રૂવે મુલતાનની, રઘયત રૂવે હિંદુસ્તાનની;

લીલક કેદ પકડાયા જ્યારે, શોક વાધ્યો ઘેર ઘેર ત્યારે;

પાડી હડતાળ સૌ સંસારે,,

રીઓય હાયરે રધયત રૂવે હિંદુસ્થાનની ૧
નથી ભાવતુ અંનને પાણી, ખોઈ દુકાનદારોએ કમાણી
રૂવે સૌકો આંખે લાવી પાણી.

રીઓય હાયરે રધયત રૂવે હિંદુસ્થાનની; ૨
આભ સુર્યે વાદળ ગયો છાઈ, નથી સુખતું કોઈને કાંઈ;
ધુમ મુંગઈ આખે તો મચાઈ,

રીઓય હાયરે રૈયત રૂવે હિંદુસ્થાનની. ૪
પડો હડતાળો ગામો ગમે; હિંદુસ્થાન જીઓને તમામ;
જીએ સૌકોએ ખાસો આમ;

રીઓય હાયરે રૈયત રૂવે હિંદુસ્થાનની; ૫
તિલક હતા ઘણા પરોપકારી; સ્નેહી સૌના તે દુખ વિદારી
નામ તીલકના જાએ વિસારી;

રીઓય હાયરે રૈયત રૂવે હિંદુસ્થાનની; ૬
દેશ ભલાને ભાષણ કરતા; દેશ વિદેશ રોજ વિચારતા
કેદ પડે તિલક સૌ ઉચરતા;

રીઓય હાયરે રૈયત રૂવે હિંદુસ્થાનની; ૭
દેશ સેવાને લીધો અવતાર, ભલે કેદ કરે સરકાર;
દુઃખ તિલક નામને લગાર,

રીઓય હાયરે રૈયત રૂવે હિંદુસ્થાનની; ૮

દોહરો.

- કલકતા કારી અને કોટા કોલહાપુર.
 મારવાડ નો લોક શૈ દીલગીર થયા જરૂર. ૧
- ઘોઘા શોકાતુર છે, ગોડંગ છે પણ તેમ.
 શોક થયો છે કારમો જરા ન આણી રહેમ; ૨
- ભાવનગરને ભુમલી વિભાપુર વઢવાણ
 ડભોઈ જંબુસર અને વડોદરે થઈ બાણ. ૩
- પાટણ પેથાપુર બાણી પસરી ગઈ છે વાંત
 કેદ તીલક મુંબઈ પડે ઘણી થઈ છે ઘાત ૪
- ઇંડર અમદાવાદમાં ગયાનુશ અપાર
 કચ્છ માંડવી પોચીયાં ઠઠામાં નિરધાર ૫
- દેવધ ઝાલોદ બાંબુવા ઉદેપુર જે રાજ
 તિલક કેદ કર્યા થકી શોક વધ્યો બહુ આજ ૬
- મહેસુરને મદ્રાસમાં ફરી વળ્યા છે તાર
 પુના સતારા પોચીયો ગોવાને મલખાર ૭
- રંજુનને નાતાલમાં સુણી વાત જે વાર
 કાબુલી દીલગીર થયાં બગાલીજ અપાર ૮
- નડીઆદ નાદોદ નાગપુર નફરબાર નાશીખ
 તળોદા પ્રેરકાશા સીરપુર શાહાદા સુલતાનપુર ૯
- ધુલીઆ માલે ગામમાં ધરણ ગામ અપાર ૯

- આકોલા ઉમરાવતી ખંડવાને જલગામ
 ત્રંબક પંઢરપુરના કહે થયું નહીં ઠીક. ૧૦
 લાહોર પંબળ લખનોર ગામ જે ગીઝની કાબુલ
 દિલ્લી આગ્રે જાણીયું મુંબઈ બનીયો ફર ૧૧
 માતર મહેમદવાદને ખેડ પામ્યું શોક
 ડકપુર કકળે ઘણું વળી જાતડ લોક ૧૨
 લડચને ખંભાત પશુ દિલગીર થયું વિશેષ
 જામનગરને દવારકાં પુરણુ પ્રેમટયો કલેશ ૧૩
 કપડવણુને ઝોધરા લુણાવાડ ઉજેણુ.
 વાડાસીનોરને ઠાસરા આણુંદને ઉમરેક ૧૪
 એહુ વિના ગામો ઘણું રહી ગયા છે અપાર
 જુજ જણાવ્યા આજ મે સમજી લેજો સાર ૧૫
 કવર કયાટને તારથી થયું સર્વે ને જાણુ
 દેશ હિતને કારણે તિલક કેદ નિરવાણુ. ૧૬

મનહર છંદ.

જુલમ જુલમ ઘણું ત્રાહી ત્રાહી કરે લોક
 માણસોના થોક થોક રૂવે નર નારીઓ
 શહેર અને ગામો ગામ હડતાલ ઠામો ઠામ
 પાડી બેડા છે તમામ સઘણા વેપારીઓ ૧

દેવ હરખાર ચાર શોકાતુર છે અપાર
 થમે બહુ હાહાકાર બેલે છે બબરીઓ
 કહે પરમાણુદ તલાબ માફ આમ
 સાંભળ્યું છે ખાસો આમ તે મુખે ઉચારીઓ ૨

—૦—

મનહર છંદ

કાછીઆ, વોરા, સુતાર, હુવાર, ને ઘોળી, માળી;
 હરજી, તંબોલી, કેળી, કુંભાર પીડાય છે.
 સોની, મોચી, ભવઈયાને, ગંઈયા આણુ આણુર
 વહોવંચા, સંચાવાળા, દુઃખમાં દળાયા છે
 પંચોળીને, ભાવસાર, કણુળી, કડીયા, ધાંચી.
 વાણીયાના પ્રોણીઆતો, શીખાએ બંધાઆ છે.
 પ્રાક્ષણેને ભોઈ રોઈ, ગયા ધાયબરે ઘણા;
 નેગી ભોગી રોગી તીલક શોકમાં ફસાયા છે.
 કંદોઈને કંસારા, મરાદાને મારવાડી,
 દક્ષણી અને ઘાટીઓનું રસાતાળ વાજ્યુ છે.
 નિચો જાતના લોક થોકે થોક મુકે પોક
 પારશીઓ તણું ઘણું હૈયું થોકે બજ્યું છે.
 મુસલ માને તો તનમન ઈઈ ખુદ પુકારે
 તે સાંભળો સરકારે સામુ નહિ ભાળીયું છે.

પેપરવાળા તો સખડાઈ જવા માંડ્યા સહુ
જડાં જડાં ભેઈ ત્યાંતો કુઃખજ નિહાણુ છે.

૨૨૪૧

જાહેર ખબર.

સરવે લોકોને ખબર આપવામાં આવે છે. કે અર
ત્યાંથી ગુજરાતી તથા મરાઠી સરવે જાતના પુસ્તકો
રાજા. રવીવરમાંની છબીઓ કાગળ તથા મધે લો.
દેશ ભગતોના પોટું તથા અખાલની છબીઓ નીચેને શર
કીક્ષાએ મળશે.

મળવાનું ઠેકાણું.

શા. પરનાથુદદાશ નથુભાઈ

મુ. નંદુરખાર કે. ખજારમાં

